

پیش‌بینی نوع موسیقی مورد علاقه بر اساس استرس ادراک‌شده و صفات شخصیتی دانشجویان

علیرضا عسگری*

کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

چکیده

پژوهش حاضر باهدف پیش‌بینی نوع موسیقی که افراد می‌شنوند برحسب استرس ادراک‌شده و صفات شخصیتی آن‌ها اجرا شد. شرکت‌کنندگان ۳۸۴ نفر از دانشجویان دانشگاه علامه‌طباطبائی بودند که به پرسشنامه پنج‌عاملی شخصیت نئو، مقیاس استرس ادراک‌شده و پرسش درباره نوع موسیقی که می‌شنوند، پاسخ دادند. یافته‌های به‌دست‌آمده از روش رگرسیون گام به گام نشان داد تم‌های مختلف موسیقی به‌طور نسبی موجب تغییر در استرس ادراک‌شده شدند و تیپ‌های شخصیتی مختلف به نوع خاصی از موسیقی گرایش داشتند. در نتیجه افراد برون‌گرا بیشتر موسیقی سنتی گوش می‌دهند و افراد با صفات شخصیتی روان رنجوری موسیقی متال و راک گوش می‌دهند. نتایج در رابطه با سایر انواع صفات شخصیت (انعطاف‌پذیری، دلپذیر بودن و باوجدان بودن) معنادار نبودند. افرادی که استرس ادراک‌شده آن‌ها در سطح بالایی قرار داشت بیشتر نوع موسیقی متال و راک گوش می‌دادند. بین شنیدن موسیقی (رپ، راک و متال) و تیپ شخصیتی (روان رنجوری و برون‌گرایی) ارتباطی مشاهده نشد. یافته‌ها نشان داد کمترین میزان استرس ادراک‌شده در هنگام گوش دادن به موسیقی کلاسیک ایرانی و بیشترین میزان در هنگام شنیدن موسیقی مردم‌پسند غربی گزارش شد. رابطه معناداری بین شنیدن موسیقی (کلاسیک ایرانی، کلاسیک غربی، مردم‌پسند ایرانی، مردم‌پسند غربی) با تیپ شخصیتی انعطاف‌پذیری، دلپذیر بودن و باوجدان بودن قابل مشاهده است.

کلیدواژه‌ها: موسیقی مورد علاقه؛ استرس ادراک‌شده؛ صفات شخصیتی**مقدمه**

در کل تاریخ بشریت هنر همواره نقش پر رنگی در بروز عواطف در میان جوامع انسانی داشته است، چرا که مفری بوده برای ظهور احساسات به روشی غیر مستقیم و والایش شده. از میان انواع هنر، موسیقی یکی از هنرهای هفتگانه است که قدمت استفاده از آن را معادل پیدایش بشر می‌دانند. استفاده بشر از موسیقی، امری آسان و قابل دسترس بوده است، چون ریتم و ملودی، به عنوان دو رکن اساسی موسیقی، در سرشت انسان وجود داشته و از طرفی آواگری‌ها و حرکات ریتمیک نیز نیازی به تکلم نداشته است. موسیقی زبان آرزوها، انتظارات و عواطف بشری است و هر قوم و ملتی برحسب ویژگی‌های عاطفی و فرهنگی خود، موسیقی خاصی دارد. با درک موسیقی، عواطف زیبا، همدردی و تفاهم بیشتر قلبی میسر خواهد شد (ایمانی، ۱۳۹۱).

آثار موسیقایی سه حیطة روان شناختی را تحت تأثیر قرار می‌دهند؛ نخست حیطة شناختی است که با افکار و باورها، پردازش اطلاعات و به طور کلی نظام شناختی سروکار دارد و تم‌های تأثیرگذار بر این حیطة را موضوع‌های آرام‌ساز یا شناختی می‌نامند. دومین حیطة، حیطة عاطفی و هیجانی است که دامنه گسترده‌ای از حزن، شادی، ترس و اضطراب را فرامی‌گیرد و تم‌های مربوط به این حیطة را تم‌های خلق ساز می‌نامند. بالاخره سومین حیطة، حیطة بدنی است که به معنای دریافت و تجربه موسیقی از طریق بدن است و آثار موسیقی مربوط به این بخش را تم‌های جسمانی ساز می‌نامند (جوهری فرد، ۱۳۸۸).

می‌توان با شناخت علمی انواع موسیقی و تم‌های عاطفی مربوط به آنها، استفاده بهتری از موسیقی چه در زندگی روزمره و چه در کارهای بالینی و درمانی کرد (کیانی پور، اعتمادی، دولت‌آبادی، حاجی‌حسینی، ۱۳۹۱). شناسایی مصرف‌کنندگان جوان موسیقی از این جهت حائز اهمیت است که می‌تواند انعکاسی از وضعیت حوزه‌ی روانی آنها باشد. این تحقیق در صدد آن است که نوع موسیقی که افراد می‌شنوند را با تیپ شخصیتی آنان و میزان استرسی که ادراک کرده‌اند بررسی کند. بنابراین فرض اصلی این پژوهش این است که بین نوع موسیقی که فرد

* پست الکترونیک نویسنده مسئول: asgaripsychologist@gmail.com

می‌شوند و نوع تیپ شخصیتی او و میزان استرسی که تجربه می‌کند ارتباط وجود دارد به عبارت دیگر تیپ شخصیتی می‌تواند تعیین‌کننده نوع موسیقی که افراد می‌شنوند باشد.

روش

شرکت‌کنندگان

این پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه این پژوهش تمامی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی می‌باشند که بالغ بر ۱۵۰۰۰ نفر می‌باشند. از این جامعه نمونه‌ای به تعداد ۳۸۴ بر اساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. بدین صورت از بین دانشکده‌های مختلف به طور تصادفی سه دانشکده انتخاب و سپس از هر دانشکده به طور تصادفی چند رشته تحصیلی در نظر گرفته شد، از هر رشته تحصیلی نیز به طور تصادفی تعدادی دانشجویان انتخاب شد.

ابزار

۱) پرسشنامه پنج‌عاملی نئو: پرسشنامه نئو شامل ۶۰ سوال هست که پنج عامل اصلی شخصیت شامل: انعطاف‌پذیری، روان‌رنجوری، برون‌گرایی، دلپذیر بودن، و با وجدان بودن را اندازه‌گیری می‌کند. نحوه نمره‌گذاری این پرسشنامه بر اساس مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت انجام می‌گیرد. حجازی و همکاران آلفای کرونباخ آن را ۰/۷۴٪ گزارش نموده‌اند.

۲) مقیاس استرس ادراک‌شده: این مقیاس در سال ۱۹۸۳ توسط کوهن و همکاران ساخته شد و شامل ۱۴ آیتم است و هر آیتم بر اساس یک مقیاس لیکرتی پنج‌درجه‌ای (هیچ، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد) پاسخ و نمره‌گذاری می‌شود. اعتبار این مقیاس بر اساس روش آلفای کرونباخ در دامنه‌ای از ۰/۸۴ تا ۰/۸۶٪ در دو گروه از دانشجویان و یک گروه از افراد از سیگاری در برنامه ترک به دست آمده است. در ایران در پژوهش باستانی و همکاران نیز ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۷۴٪ به دست آمد. در پژوهش سپهوند و همکاران ضریب آلفای کرونباخ برای این مقیاس ۰/۸۰٪ محاسبه گردید.

۳) شاخص سنجش مصرف نوع موسیقی: برای آگاهی از منابع مصرف متفاوت موسیقی در بین پاسخگویان، سؤالی به این صورت عنوان شد موسیقی مورد نظر خود را از کدام یک از انواع موسیقی زیر گوش می‌دهید؟ دسته‌بندی انواع مصرف موسیقی بر اساس گفتمانهای موسیقی رایج در اجتماع از جمله کلاسیک ایرانی، کلاسیک غربی، مردم‌پسند ایرانی، مردم‌پسند غربی، می‌باشد. سه نوع موسیقی راک و متال و رپ با توجه به تحقیقات اولیه و اینکه امروزه در ایران جدای از دسته‌بندی‌های آکادمیک و رسمی در بین توده رواج یافته است و لزوم بررسی مستقیم را می‌طلبد، با نظر خود محقق اضافه شد که گزینه‌های پاسخ به ترتیب: نمیشناسم، علاقه ندارم، گوش نداده‌ام، گاهی گوش می‌دهم، دوست داشته گوش نمی‌دهم، اغلب گوش می‌دهم، همیشه گوش می‌دهم است (آقا احمدی، ۱۳۹۲).

شیوه اجرا

در ابتدا از دانشگاه علامه طباطبایی به صورت تصادفی سه دانشکده و از هر دانشکده سه رشته تحصیلی انتخاب شد. سپس به طور تصادفی پرسشنامه‌ها در اختیار تعدادی از دانشجویان هر رشته تحصیلی قرار گرفت. در ابتدا توضیحاتی در ارتباط با هدف پژوهش به دانشجویان ارائه شد، همچنین به آن‌ها درباره محرمانه ماندن اطلاعات اطمینان داده شد. سپس پرسشنامه‌ها به صورت گروهی به دانشجویان ارائه شد و پس از آن داده‌ها گردآوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

نتایج

در جدول ۱ میانگین استرس بیان شده انواع تیپ‌های شخصیتی در انواع موسیقی گزارش شده است. نتایج تحلیل واریانس برای تفاوت بین انواع تیپ‌های شخصیتی موسیقی کلاسیک ایرانی ($F(2, 381) = 19/11$)، کلاسیک غربی ($F(2, 381) = 23/48$)، مردم‌پسند ایرانی ($F(2, 381) = 29/75$)، مردم‌پسند غربی ($F(2, 381) = 18/43$) در سطح ۰/۰۵ معنادار شد.

جدول ۱

میانگین استرس بیان شده انواع تیپ های شخصیتی												
انواع موسیقی		کلاسیک ایرانی			کلاسیک غربی			مردم پسند ایرانی			مردم پسند غربی	
تیپ های شخصیتی	انعطاف پذیری	دلپذیر بودن	باوجدان بودن	انعطاف پذیری	دلپذیر بودن	باوجدان بودن	انعطاف پذیری	دلپذیر بودن	باوجدان بودن	انعطاف پذیری	دلپذیر بودن	
میانگین	۲۱/۴	۳۲/۷	۱۳/۷	۱۹/۳	۲۴/۸	۱۴/۱	۱۹	۲۹/۱	۱۵	۱۷/۶	۱۸/۳	۱۴/۸

بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی پیش‌بینی نوع موسیقی که افراد می‌شنوند بر حسب استرس ادراک شده و صفات شخصیتی آن‌ها انجام شد. نتایج نشان داد افراد برون‌گرا بیشتر موسیقی سنتی گوش می‌دهند و افراد با صفات شخصیتی روان‌رنجوری موسیقی متال و راک گوش می‌دهند. نتایج در رابطه با سایر انواع صفات شخصیت معنادار نبودند. در رابطه با استرس ادراک شده افرادی که استرس ادراک شده آن‌ها در سطح بالایی قرار دارد بیشتر نوع موسیقی متال و راک گوش می‌دهند. در ضمن بین شنیدن موسیقی (رپ، راک و متال) و تیپ شخصیتی روان‌رنجوری و برون‌گرایی ارتباطی مشاهده نشد. به بیان دیگر، نمی‌توان گفت دانشجویان مورد بررسی که یکی از انواع موسیقی را گوش می‌دهند، دارای تیپ شخصیتی روان‌رنجوری و برون‌گرایی هستند. بین گوش دادن به موسیقی (کلاسیک ایرانی، کلاسیک غربی، مردم پسند ایرانی، مردم پسند غربی) و استرس ادراک شده، نتایج نشان داد کمترین میزان استرس ادراک شده در هنگام گوش دادن به موسیقی کلاسیک ایرانی و بیشترین میزان در هنگام شنیدن موسیقی مردم پسند غربی گزارش شده است. همچنین بین شنیدن موسیقی (کلاسیک ایرانی، کلاسیک غربی، مردم پسند ایرانی، مردم پسند غربی) با تیپ شخصیتی انعطاف‌پذیری، دلپذیر بودن و با وجدان بودن رابطه معناداری وجود داشت.

نکته مهم دیگر این است که در موسیقی سنتی ایرانی، قطعاتی که به عنوان آرامبخش شناخته می‌شوند در مقایسه با موسیقی کلاسیک به طور کامل آرامبخش نیستند؛ به عبارت دیگر مهمترین خصیصه ملودی آرامبخش این است که هیچ احساس و هیجان خاصی را القا نکند. ریتم و گردش‌های ملودیک آرام و یکنواخت آن در فواصل بزرگ کمک می‌کند تا از سرعت و فشار خیالات و هیجان‌ها و خستگی‌ها بکاهد و با آهسته کردن احساس و هیجان در گردش‌ها و فواصل مطبوع و بزرگ، حالتی آرام و خوشایند و بدون هیجان و غلبه احساسی ایجاد کند که چنین قطعاتی در موسیقی ایرانی به ندرت یافت می‌شوند (کیانی پور و همکاران، ۱۳۹۱). مسئله دیگر این است که تم عاطفی غالب بر روحیه مردم ایران تم شیدایی است و عموم مردم در ایران رغبتی نسبت به موسیقی‌های آرامبخش واقعی نشان نمی‌دهند و بیشتر با موسیقی حزین و شیدایی احساس آرامش می‌کنند که آرامش واقعی نیست. حالت شیدایی انعکاسی از طبیعت و خلق و خوی ادواری‌خویانه شخصیت ایرانی است که عوامل مختلفی از جمله تاریخ پر آشوب و عوامل ژنتیکی در ایجاد این روحیه شیدایی موثر بودند (زاده‌محمدی، ۱۳۸۸).

منابع

- آقا احمدی، قربانعلی، قلی زاده، زهرا، میرمحمدی، فریده. (۱۳۹۲). رابطه پایگاه اجتماعی اقتصادی و مصرف موسیقی در جوانان کلانشهر تهران. *فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان*، ۴ (۱۱)، ۹-۲۸.
- جوهری فرد، رضا. (۱۳۸۸). *تم درمانی: جستاری در روان‌شناسی و روش‌شناسی موسیقی درمانی* چاپ اول، تهران: نشر آسیم.
- زاده محمدی، علی. (۱۳۸۹). *موسیقی درمانی: مقدمه، تکنیک‌ها و کاربردها*، تهران: قطره.
- کیانی پور، عمر؛ اعتمادی، احمد؛ دولت‌آبادی، شیوا و حاجی‌حسینی، مهرداد. (۱۳۹۱). بررسی اثر بخشی و مقایسه موسیقی درمانی بر مبنای موسیقی ایرانی و شناخت در مانی روی کنترل خشم نوجوانان. *فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۳ (۱۰)، ۱-۱۰.